

INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN PIAȚA UNICĂ EUROPEANĂ

Dr. Mariana Stanciu ¹

Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română

Sursa: Revista Inovația Socială nr. 3/2011 (ianuarie-iunie) pp. ...

URL stabil: <http://www.inovatiасociala.ro/index.php/jurnal/article/view/92>

Publicată de: Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Revista Inovația Socială este o revistă online creată în cadrul proiectului „Inovația Socială - Factor al dezvoltării socio-economice”, proiect coordonat de Prof.dr. Cătălin Zamfir în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Această revistă utilizează politica liberului acces la conținut, pornind de la principiul conform căruia cercetarea deschisă publicului sporește schimbul global de cunoaștere. Inovația socială este o revistă electronică pe care cititorii o pot urmări pe măsură ce este scrisă și pe care o pot scrie ei înșiși. Revista va avea o apariție bianuală, dar fără a avea o dată de apariție, ci un interval în care este scrisă. Astfel, în lunile ianuarie-iunie 2009 va fi scris primul număr. În perioada respectivă, pe platforma online vor fi publicate în timp real contribuțiile și dialogurile generate între cititori și contribuitori.

Prin accesarea articolelor din arhiva Revistei Inovația Socială indicați acceptarea termenilor și condițiilor de utilizare care sunt disponibile la adresa <http://www.inovatiасociala.ro/> care indică, în parte, faptul că puteți utiliza copiile articolelor doar pentru utilizare personală, necomercială. Vă rugăm să contactați redacția pentru alte tipuri de utilizare la adresa contact@inovatiасociala.ro.

Orice copie a materialelor din Revista Inovația Socială trebuie să conțină aceeași notă de drepturi legale, așa cum apar acestea pe ecran sau tipărite.

---

¹mariana1stanciu@yahoo.com

INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN PIAȚA UNICĂ EUROPEANĂ

Dr. Mariana Stanciu

Piața unică din spațiul UE

Conceptul de piață unică europeană se referă la dezideratul instituirii unui spațiu economic unitar reglementat, la nivelul celor 27 de state ale Uniunii Europene, în vederea optimizării condițiilor de desfășurare a activităților comerciale dar și a altor inițiative economice și sociale. În zona pieței unice europene, sunt aplicate politici specifice, vizând maximizarea beneficiilor circulației libere a populației, bunurilor, serviciilor și a capitalului.

ETAPE ESENȚIALE ALE CONSTITUIRII PIEȚEI UNICE EUROPENE

- 1951, șase țări europene (Belgia, Italia, Franța, Germania, Luxemburg și Olanda) au semnat un tratat de cooperare în domeniul industriei cărbunelui și oțelului. Prin Tratatul de la Roma (1957), aceste țări au inițiat Piața Comunității Economice Europene (CEE) ;
- 1968 - CEE a eliminat taxele vamale pentru bunurile importate de statele din interiorul pieței comune;
- 1987 - Actul Unic European – prin acesta tot mai multe decizii privind realizarea unei piețe unice europene funcționale sunt validate prin votul majorității Consiliului UE;
- 1986-1992 - în UE s-au adoptat în jur de 280 reglementări comune vizând reducerea masivă a costurilor și birocrăției din mediul de afaceri, perfecționarea funcționării pieței pe baza “principiul recunoașterii reciproce” a legislației și standardelor tehnice ale produselor;
- 1992 - s-a semnat la Maastricht (Olanda) Tratatul privind Uniunea Europeană. Crearea Uniunii Monetare Europene a determinat adoptarea monedei unice (ecu). UE s-a lansat într-o politică externă și de securitate comună și promovând cetățenia europeană;
- 1993 - deschiderea frontierelor economice în interiorul UE; piața unică europeană - inovație social economică recunoscută la nivel mondial;
- 1995 - instituirea Spațiului Schengen ca zonă cu libertate de mișcare a cetățenilor; controlul la frontierele interne ale statelor incluse este eliminat ;
- 1999 - lansarea oficială a monedei euro (care a înlocuit ecu) în Austria, Belgia, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Portugalia și Spania;
- 2000 - s-a lansat Carta Drepturilor Fundamentale a UE;
- **2004** - a fost semnată Constituția Europeană, ratificată de Austria, Belgia, Cipru, Estonia, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Slovacia, Slovenia și Spania. Constituția, care trebuia să intre în vigoare la 1 noiembrie 2006, a fost respinsă în cadrul referendumurilor din Franța și Olanda. Pentru a ieși din impas, Comisia Europeană a propus modificarea Tratatului Uniunii Europene, textul modificat fiind denumit Tratatul de la Lisabona ;
- **2009** - Tratatul de la Lisabona își propune consolidarea capacității de funcționare a UE prin sporirea eficienței instituțiilor comunitare, ameliorarea caracterului democratic al UE prin extinderea competențelor Parlamentului European și introducerea Cărții Drepturilor Fundamentale în sistemul juridic comunitar.

Până în martie 2011, statele membre ale Acordului Schengen erau: Austria, Belgia, Cehia, Danemarca, Estonia, Franța, Finlanda, Germania, Grecia, Italia, Islanda, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Ungaria. Alte state care au solicitat includerea în Spațiul Schengen sunt: Bulgaria, Cipru, Elveția, Liechtenstein, România.

Conducerea Uniunii Europene decide în orice problemă ce privește structura și regulile jocului pe piața unică europeană prin instituțiile sale: Parlamentul European (ales de populațiile din statele membre), Comisia Europeană (executiv și inițiator al legislației), Consiliul European (reprezentând guvernele statelor membre), Curtea de Justiție (ce asigură compatibilizarea reglementărilor cu dreptul

comunitar), Curtea de Conturi (care controlează legitimitatea utilizării fondurilor comunitare). Aceste instituții sunt sprijinite și de: Comitetul Economic și Social, Comitetul Regiunilor (organisme consultative ce sprijină categorii sociale și regiuni dezavantajate din UE), Avocatul Poporului în Uniunea Europeană (se ocupă de reclamațiile cetățenilor privind administrația europeană), Banca Europeană de Investiții (instituția financiară a UE), Banca Centrală Europeană (monitorizează politica monetară în zona euro).

Între obiectivele cele mai importante ale pieței unice europene se înscriu:

- a) dezvoltarea economică în țările UE și creșterea mai rapidă a profiturilor ;
- b) creșterea puterii economice și gradului de control asupra resurselor globale ;
- c) cooperarea monetară în scopul susținerii economiei europene ;
- d) armonizarea politicilor sociale ale statelor membre, în scopul minimizării costurilor cu forța de muncă și cu protecția socială - costuri asociate oricărui proces de producție.

Libera circulație a bunurilor reprezintă un principiu fundamental adoptat în spațiul pieței unice europene. Traficul nerestricționat al produselor în cadrul UE, impune asimilarea unor standarde tehnice comune, certificarea produselor și definirea metrologică potrivit unor convenții stabilite la nivel european. Ca urmare, produsele sunt împărțite în produse pentru care au fost și produse pentru care nu au fost adoptate standarde comune.

Libera circulație a persoanelor. Conceptul de coeziune economică și socială și cel de cetățenie europeană stau la baza legitimării libertății de deplasare în UE. Europeanii pot călători în țările UE ca în propria lor țară (fără a trece prin biroul de imigrări). Ei își pot stabili rezidența și pot munci cu drepturi sociale depline în oricare dintre țările UE.

Recunoașterea reciprocă, între statele membre, a calificărilor profesionale presupune pe lângă recunoașterea experienței profesionale și o coordonare minimă a sistemelor de educație și de calificare (aplicată deocamdată în domeniul farmaceuticii și medicinei), sau stabilirea altor criterii de recunoaștere (în domeniul arhitecturii), pe baza diplomelor de absolvire a învățământului superior, sau a certificatelor și titlurilor acordate după cel puțin trei ani de învățământ superior.

Libera circulație a serviciilor este reglementată prin art. 43 al Tratatului CE privind libertatea de stabilire a reședinței și art. 49 al Tratatului CE privind libertatea de a presta servicii.

Acquis-ul european din serviciile financiare indică cerințele minimale standard pentru diferite tipuri de instituții, în scopul minimeii armonizări a condițiilor de autorizare și a regulilor prudențiale, controlului în țara de origine și licența unică, și recunoașterii reciproce a standardelor naționale de supraveghere. Serviciile financiare avute în vedere sunt: operațiunile bancare, asigurările, serviciile legate de investiții și piețele de valori mobiliare.

În UE funcționează o directivă privind protecția datelor personale și libera lor circulație, o directivă privind agenții comerciali independenți, precum și directive privind libertatea de stabilire a reședinței sau libertatea de a furniza servicii de către diferiți meșteșugari, comercianți sau fermieri. Alte directive au în vedere activitățile de furnizare a informațiilor referitoare la standardele tehnice, la reglementări și la reguli, precum și la protecția juridică a serviciilor legate de accesul condiționat.

Libera circulație a capitalurilor a devenit posibilă la 1 iulie 1990. Principalele forme ale mișcării capitalurilor sunt: (1) investițiile directe în economie; (2) plasamentele de portofoliu (titluri, acțiuni, obligațiuni, bonuri de tezaur); (3) depozitele bancare în străinătate.

Pe fondul creșterii nevoilor de securitate și protecție pentru prevenirea pirateriei și a produselor contrafăcute, protecția consumatorilor a devenit un termen de referință pentru lumea comerțului european, acționând ca o instituție matură, riguros reglementată și larg ramificată pe domenii. Experții Comisiei Europene estimează că pentru combaterea pirateriei și a produselor contrafăcute, UE consumă resurse echivalente cu plata a 17.000 locuri de muncă anual. Comisia Europeană și statele membre lucrează continuu la perfecționarea legii copyright-ului, a mărcilor și patentelor. În scopul întăririi protecției mărcilor, UE are în vedere înființarea unei poliții fără frontiere, în care va fi inclus și Europol-ul. În prezent, în baza Acordului Schengen polițiile naționale colaborează și fac schimb de informații pentru prevenirea fraudei, dar cu toate acestea, acțiunea instituțiilor respective se află încă departe de a acoperi amploarea și diversitatea cazuisticii.

Studiile asupra impactului pieței unice asupra mediului economic european relevă că pattern-urile europene de producție și comerț s-au schimbat, piața unică acționând ca un puternic stimulator al activităților comerciale. Deși prezența producțiilor autohtone de bunuri și servicii în satisfacerea cererii de mărfuri s-a diminuat cu 5,4 %, comerțul intra și extraeuropean a crescut cu 2,95 puncte procentuale, respectiv, cu 2,45 puncte procentuale, în timp ce prețurile/costurile marginale au scăzut cu 3,6 puncte procentuale în industriile înalt și mediu sensibile față de reglementările pieței unice (Allen C., Gasiorek M., Smith A., 1998).

Piața unică a făcut Europa de nerecunoscut în numai un deceniu. În prezent, europenii din UE pot trăi, studia, munci ori se pot retrage la vârsta pensionării oriunde doresc pe continent. Consumatorii de bunuri și servicii pot alege dintr-o gamă extrem de largă a ofertei, produse ce se adresează tuturor categoriilor de venituri. Companiile au acces la piețe mult mai largi iar spațiul european este mai bine protejat împotriva fluctuațiilor economice. În țările cu o prezență mai veche în cadrul UE, prețurile multor bunuri și servicii au suportat un proces de convergență către niveluri mai scăzute, deoarece s-a intensificat concurența economică, inclusiv prin intrarea pe piață a unor întreprinzători din afara pieței unice. Importurile și exporturile țărilor din piața unică din/în afara spațiului respectiv au crescut continuu. Fluxul de investiții directe spre spațiul pieței unice europene a fost de patru ori mai mare în anul 2001 comparativ cu 1992, în pofida faptului că anul 2001 nu a fost cel mai bun an pentru investiții.

Alte consecințe ale extinderii pieței unice s-au materializat în diverse categorii de avantaje pentru domeniul restructurării industriale și al realocării activităților economice la nivel continental. Alocarea eficientă a activităților economice a determinat creșterea puterii de influență a piețelor asupra inițiativei productive (coroborată cu diminuarea puterii de influență a anumitor firme asupra pieței), a diminuat costurile activităților de transporturi și a abătut substanțial prețurile mărfurilor de la costurile marginale. Structurile de consum au devenit mai sensibile față de realitățile economice și ecologice ale producției iar oferta de mărfuri gravitează tot mai aproape de nivelul social optim al trebuințelor de consum. Un studiu de impact al pieței unice asupra unui eșantion de firme italiene în anul 2001 relevă că, în industriile cele mai sensibile, puterea pe piață a firmelor a scăzut cu aproape 10 puncte procentuale prin implementarea reglementărilor pieței unice europene. Aceasta în condițiile în care industriile sensibile față de condițiile pieței unice europene generează în jur de 25 % din PIB-ul țărilor UE (Bottasso A., Sembenelli A., 2001).

Specificul pieței unice europene acționează și în sfera muncii. Din anul 1993 până în anul 2006, doar prin intermediul pieței unice europene s-au creat 2,5 milioane locuri noi de muncă. PIB-ul țărilor UE era cu 1,8 % mai mare în anul 2002 (164,5 miliarde €) doar ca efect al existenței pieței unice europene. Iar plusul de prosperitate (calculat prin însumarea creșterilor anuale ale PIB datorate existenței pieței unice, începând din anul 1992 până în 2002) a fost evaluat la 877 miliarde €, adică în medie 5.700 € pe gospodărie².

În prezent, cam 70 % din PIB-ul UE este generat în sectorul serviciilor. Prin urmare, ar fi de dorit ca principiile pieței unice să se extindă și în servicii. Dar sectorul serviciilor se deschide mai lent aplicării principiilor pieței unice. Pentru o gamă largă de servicii financiare și transporturi se mențin încă piețe naționale separate, în special, în domeniul transportului aerian și pe calea ferată. Pe de altă parte însă, scăderea masivă a tarifelor pentru călătoriile pe calea aerului a determinat creșterea cererii pentru aceste servicii, rentabilizând la cote înalte oferta.

Deși în prezent există și unele opinii critice la adresa pieței unice europene, considerându-se că aceasta subminează oarecum drepturile sociale și protecția socială, de fapt, nicăieri în lume nu există sisteme de protecție socială care să rivalizeze cu cele vest-europene. Calitatea și generozitatea acestora s-a menținut chiar și după reformele inițiate în diverse servicii (în sănătatea publică, în asistența și asigurările sociale, în educație, în serviciile polițienești ș.a.) în principal în vederea raționalizării cheltuielilor sociale. Aplicarea unora dintre principiile pieței unice în serviciile publice a dus invariabil la creșterea concurenței deși nu întotdeauna și la creșterea calității serviciilor respective. Pe un asemenea fond însă, veniturile acumulate la nivelul bugetelor guvernamentale europene au fost tot mai consistente, ceea ce a permis dezvoltarea unor noi facilități și oferte în sfera serviciilor sociale.

2 ****Internal Market: a decade without frontiers has transformed Europe - but it is only the start*, Brussels, 7.01.2003,

Actul privind piața unică europeană a dat noi impulsuri economiei europene contribuind la simplificarea vieții cetățenilor atunci când aceștia își exercită drepturile conferite de apartenența la Uniune (de exemplu, prin crearea pieței unice digitale care facilitează activitățile comerciale, ori pentru desfășurarea diverselor categorii de înregistrări fiscale, pentru înmatricularea autovehiculelor în alte țări ale UE ș.a.m.d.).

În spațiul pieței unice europene, pensionarii beneficiază de reglementări privind transferul drepturilor de pensie, iar persoanele angajate în muncă, se bucură de mai multe drepturi privind recunoașterea calificării profesionale.

Pentru companii, Actul facilitează finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii, dezvoltarea comerțului electronic și a pieței digitale și promovarea brevetelor europene.

Cele mai multe dintre studiile privind impactul pieței unice asupra mediului economic din țările membre ale UE nu fac decât să pună în lumină avantajele și factorii de progres ce intervin în dezvoltarea țărilor integrate în piața unică europeană. Mai puțin sunt puse în dezbatere limitele și dezavantajele integrării, în special pentru țările nou venite în Uniune, ale căror economii sunt mai slab dezvoltate și mai dezarticulate.

Pe de altă parte, o serie de bariere tehnice și administrative nu au fost eliminate din spațiul UE, pentru ultimele țări venite în Uniune, pentru a asigura efectiv fluența circulației libere a forței de muncă, bunurilor și serviciilor.

Unele țări membre, dintre cele mai dezvoltate, sunt încă mult prea reticente față de acceptarea reciprocă a standardelor și normelor ce vin în spiritul extinderii pieței unice, dar afectează în vreun fel avantajele lor competitive pe piață. Unele dificultăți există în domeniul recunoașterii echivalentului calificărilor profesionale. Menținerea diferențierii masive a sistemelor de impozitare reprezintă un alt obstacol serios în calea integrării și eficienței pieței unice.

Eforturi în direcția eliminării unor asemenea obstacole se fac continuu (de exemplu, Planului de acțiuni pentru integrarea pieței serviciilor financiare, definitivat în anul 2005), dar procesul este relativ lent și nu rareori dificil. Noile reglementări urmăresc reducerea costurilor creditelor, pentru firme și pentru consumatorii individuali, oferind celor ce realizează economii, unele oportunități de investiții, avantaje pentru economisire sau scheme de pensii.

După două decenii de la punerea bazelor pieței unice prin Actul Unic European, și ulterior prin Tratatul de la Maastricht, aceasta se menține ca una dintre cele mai complicate și ambițioase inovații social-economice, pe care președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, a declarat-o prioritate principală a mandatului său și a Europei.

Mario Monti, profesor al Universității Bocconi din Milano, fost comisar european care a deținut portofoliul pieței unice în intervalul 1999-2004, a realizat un raport detaliat asupra provocărilor prezente și etapelor viitoare ale relansării proiectului pieței unice europene. Raportul Monti, publicat în mai 2010, propune o strategie de dezvoltare a pieței unice și face mai multe recomandări, relevând că riscul major actual în funcționarea acesteia vine din înclinațiile spre naționalism și protecționism economic ale statelor membre ce se confruntă cu efectele crizei recente.

În scrisoarea sa de încredințare a efectuării raportului privind piața unică lui Mario Monti, președintele Comisiei Europene preciza în anul 2009: „Încă nu am ajuns la potențialul real al pieței unice. În multe zone, aceasta este departe de a fi instaurată. Mai mult, există verigi lipsă ce împiedică o piață încă fragmentată să se manifeste ca un motor puternic în vederea creșterii economice și a beneficiilor pentru consumatori”. Urmând această viziune, Comisia Europeană a propus în octombrie 2010 o serie de măsuri cumulate sub titulatura Actul Pieței Unice (Single Market Act), ce încorporează multe dintre recomandările raportului Monti³

Până în prezent, „Legea privind piața unică” înglobează 50 de direcții de acțiune în sensul creerii unei economii de piață sociale cu un grad ridicat de competitivitate și o creștere economică sustenabilă. Asemenea acțiuni urmează a fi puse în practică până la sfârșitul anului 2012.

Politicile sociale și modelul social european

3 http://ec.europa.eu/romania/news/articole_si_dialoguri/art_piata_unica_ro.htm

Uniunea Europeană este, în prezent, un agent de schimbare deosebit de activ în ceea ce privește guvernarea statelor, elaborarea politicilor și impunerea unor modele social-culturale în spațiul european. Preocupările Comunității Europene față de stimularea convergenței politicilor sociale au devenit vizibile îndeosebi după Tratatul de la Roma (1957) și a determinat, în timp, emergența modelului social european. Politicile sociale europene se aplică prin delegarea responsabilității pentru atingerea obiectivelor comunitare propuse, către statele membre.

Politicile sociale europene au intrat pe o nouă cale de dezvoltare, în anul 1989, când a fost lansată Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor (Carta Socială). Aceasta exprimă preocuparea pentru dimensiunea socială a politicilor comunitare în contextul construcției pieței unice europene. A fost elaborată prin consultarea reprezentanților angajatorilor, ai lucrătorilor, ai liber profesioniștilor ș.a. Carta Socială accentuează rolul și responsabilitățile statelor membre în direcția aplicării și respectării drepturilor sociale fundamentale: condițiile de angajare și salarizare, libera circulație, condițiile de muncă, beneficiile protecției sociale, libertatea de asociere și negociere colectivă, formarea profesională, egalitatea între genuri pe piața muncii, siguranța la locul de muncă, informarea, participarea la decizii și consultarea lucrătorilor în probleme ce îi afectează direct. Carta Socială a fost semnată în decembrie 1989 de 11 state membre, cu excepția Marii Britanii – care a semnat-o abia în anul 1998.

În spațiul Uniunii Europene elaborarea multor politici sociale se realizează încă pe scară largă la nivelul fiecărei națiuni în parte, deși tendința de a coordona reglementările adoptate în cadrul statelor membre (de exemplu pe cele privind politicile adresate piețelor muncii, asigurărilor sociale ș.a.) sunt un fapt.

În pofida diversității lor social-culturale, țările vestice au numeroase caracteristici comune care, în timp, au marcat procesul de elaborare a politicilor economice și sociale în UE. Dar unele caracteristici aparent rigide ale sistemelor de protecție socială europene există pentru că ele constituie o condiție a echilibrului, dezvoltării și păcii sociale din fiecare țară. Statele bunăstării sociale europene asigură trei dimensiuni principale ale protecției sociale: reducerea sărăciei și, implicit a polarizării sociale, protecția în fața riscurilor imposibil de asigurat pe piețele muncii (riscurile de îmbolnăvire și riscurile longevității) și recompensarea pe termen lung a participării pe piețele muncii. Asemenea obiective sunt îndeplinite de sistemele de protecție socială în grade diferite și cu eficiență ce variază de la o țară la alta.

Spre deosebire de țările europene, care în anul 1993, de exemplu, alocau în medie 51 % din PIB pentru cheltuielile sociale, în mod obișnuit, SUA cheltuia pentru protecția socială mai puțin de jumătate din suma alocată de țările UE. Ca urmare, în SUA polarizarea veniturilor este mult mai accentuată decât în UE și iar rata sărăciei (după efectuarea redistribuției sociale) este mult mai ridicată.

Până la lărgirea spre est a Uniunii Europene, în această zonă s-a vorbit doar despre existența sărăciei relative și nu despre sărăcie absolută. La nivelul anilor 1996, pragurile naționale ale sărăciei indicau că, în jur de 17 % dintre cetățenii uniunii (unul din șase) trăiau în gospodării sărace, adică realizau venituri mai mici de 60 % din mediana veniturilor din țara de reședință (adică 24,8 milioane gospodării, în care trăiau 61,1 milioane de persoane (M. Poenaru, M. Molnar, 2002).

Deși sistemele sociale ale țărilor europene diferă relativ larg, în ceea ce privește structura și volumul cheltuielilor sociale sau caracteristicile grupurilor țintă ale transferurilor de venituri, în cadrul modelului social european se poate vorbi totuși despre coexistența a patru grupe de țări distincte, cu practici sociale relativ apropiate (Ferrera, 1998, Bertola et al., 2001) :

- țările nordice (Danemarca, Finlanda, Suedia, Olanda) înregistrează cele mai ridicate ponderi în PIB ale cheltuielilor sociale pe principiul cetățeniei. Pentru susținerea acestora, țările respective practică impuneri publice relativ ridicate și utilizează o varietate largă de instrumente și politici sociale active ;
- țările anglo-saxone (UK și Irlanda) au adoptat modelul Beveridge, în cadrul căruia transferurile sociale merg îndeosebi spre cei angajați în muncă (de vârstă activă), care realizează venituri salariale relativ mici ; acest sistem este suplimentat cu servicii de asistență socială relativ dezvoltate ;

- țările continentale (Austria, Belgia, Franța, Germania, Luxemburg) au adoptat modelul Bismark, bazat extensiv pe scheme de asigurări sociale, finanțate prin contribuțiile celor angajați în muncă ;
- țări mediteraneene (Grecia, Italia, Spania, Portugalia) care au generat modele bazate pe sisteme de asigurări sociale, în cadrul cărora beneficiile acordate sunt larg segmentate, potrivit statuturilor contribuabililor.

Sistemele de protecție socială nord-europene se deosebesc net de cele din sudul continentului. Cele nordice realizează cea mai mare eficiență în reducerea polarizării economice și sociale. Cele din sud, dimpotrivă, sunt cele mai slabe în această privință. Sistemele nordice acordă beneficii sociale îndeosebi persoanelor eligibile de vârstă activă. Cele din sud, le acordă îndeosebi pensionarilor. Sistemul anglo-saxon, este mai eficient în reducerea polarizării economice, în rândurile populației de vârstă activă și mai puțin în rândurile pensionarilor.

Cele patru grupe de modele au dobândit și consolidat caracteristici relativ distincte într-un interval de două decenii. Între anii 1950-1973, țările din EU-15, au parcurs o perioadă de înaltă dinamică economică, grație abundenței de materii prime și materiale și petrol, la prețuri relativ mici, de pe piețele externe. Aceste țări au beneficiat, pe termen lung, de o rată medie de creștere a PIB de 4,6 % și de o rată medie de creștere a PIB/loc. de 3,8 %. În plus, vreme de peste două decenii, o treime din PIB-ul EU-15 a mers sistematic spre acumularea de capital, iar două treimi, spre creșterea factorului total al productivității muncii (Sapir, 2003). Ca urmare, standardul de viață din zona EU-15 a crescut rapid, iar costurile bunăstării sociale în țările EU-15 au rămas la cote relativ ușor de gestionat. În aceste țări, stabilitatea macroeconomică și statul bunăstării sociale s-au susținut reciproc, vreme de peste două decenii ceea ce a constituit, de fapt, etapa de consolidare a filosofiei modelului social european, preluată ulterior, pe un registru mai mult sau mai puțin accentuat, de statele care s-au înscris în Uniunea Europeană (cu excepția României).

Deși în țările UE, ponderea în PIB a cheltuielilor guvernamentale totale a rămas relativ modestă (36 % în anul 1970), de-a lungul anilor aceasta a crescut continuu. Cheltuielile publice au fost distribuite pe trei dimensiuni principale : consumul guvernamental (15 %), transferurile (14 %, adică 12 % transferuri sociale și 2 % subsidii) și investițiile publice (4 %). Aceste dimensiuni au generat așa numitul triunghi de aur care a făcut posibilă creșterea stabilității macroeconomice și a coeziunii sociale în UE până la cote ce păreau de nezdruccinat. Tot acest edificiu a intrat însă în derivă, după primele două șocuri petroliere și după schimbarea raporturilor de putere pe piețele resurselor energetice și de materii prime. Un rol în acest proces l-au avut și alți factori precum evoluția paternurilor demografice (îmbătrânirea populației), progresul tehnologic rapid (generator de șomaj), procesul de globalizare (concurența acerbă cu noii veniți pe piața mondială a bunurilor de consum, precum China, India).

În perioada 1974-1985, în Uniunea Europeană, rata medie anuală a creșterii PIB s-a diminuat în jurul a 2 %, iar cea aferentă PIB/loc., în jurul a 1,7 %. Inflația a crescut la 11 %, iar rata șomajului – de la 3 % în anul 1974, a atins 10 % în anul 1985. Toate acestea au avut consecințe deosebit de severe pentru finanțele UE. Cheltuielile guvernamentale au crescut rapid după anul 1973, ajungând la 46 % din PIB în anul 1980 și la 49 % din PIB în 1985 (au crescut cu 13 % față de anul 1970). În acest context, transferurile sociale au crescut cu 6 %, iar subsidiile, cu 1 %. Cheltuielile publice nu au mai fost finanțate doar din veniturile publice (care au crescut în intervalul respectiv, cu 8 puncte procentuale în PIB) ci și din împrumuturi publice (care au crescut cu 5 puncte procentuale în PIB). Astfel, la mijlocul anilor 80, Europa occidentală evolua pe o spirală negativă a creșterii economice, ceea ce a determinat creșterea taxelor și impozitelor directe cu 3 puncte procentuale din PIB (în intervalul anilor 1970-1985) și a contribuțiilor sociale cu 5 puncte procentuale din PIB. Analiștii sociali susțin că această evoluție a dus la demotivarea muncii și a investițiilor în general, ceea ce a încetinit ritmul de creștere al PIB pe termen lung. EU-15 a reușit să reducă inflația la 3 % în anul 1994, dar rata șomajului a rămas ridicată (aproximativ de 9 %), ceea ce a generat o adevărată explozie în planul cererii pentru protecția socială. Cel mai ridicat nivel al cheltuielilor guvernamentale a fost atins în anul 1993 (51 % din PIB), veniturile publice situându-se în jurul a 45 % din PIB, iar împrumuturile publice atingând 6 % din PIB.

Procesul de consolidare fiscală proiectat la Maastricht în anul 1993 a urmărit să elimine deficitul financiar ce se menținuse timp de 20 de ani. În anul 1999, când UE a adoptat moneda euro,

împrumuturile publice se cifrau la mai puțin de 1 % din PIB. Dar deși, în anul 2000, a avut loc mult dorita consolidare fiscală, balanța bugetară devenind pozitivă (cu cheltuieli guvernamentale sub 46 % din PIB, și o rată a creșterii economice de 3,5 % din PIB), cheltuielile publice au crescut din nou în anii următori (Sapir, 2001).

Iată de ce, în prezent, chiar și în Europa Occidentală au apărut voci care pun la îndoială posibilitatea și oportunitatea menținerii unor sisteme de protecție socială și chiar a unor aparate de guvernare atât de costisitoare în Europa. Deși unele state membre se descurcă bine încă, UE în ansamblu nu se situează pe primele locuri în lume, în domenii cheie ale creșterii economice, precum capacitatea de inovație, dezvoltarea IT sau spiritul întreprinzător, comparativ cu SUA, Japonia, sau China și India. Aceștia atacă deschis sistemele economice de pe continentul european, amenințând tot mai clar vechiul model social european.

Mulți politicieni și analiști sociali vorbesc chiar despre reinventarea modelului social european. În repetate rânduri, rapoartele Comisiei Europene menționează că Franța, Germania, Italia, Polonia și Spania nu s-au străduit destul să-și încurajeze cetățenii să muncească, reușind parțial sau deloc să reformeze piețele muncii. Ei spun că simpla creștere economică nu-i de-ajuns pentru a crea locuri de muncă, și este nevoie de politici sociale concrete pentru a-i stimula pe oameni să aibă inițiative și să devină mai productivi, inclusiv prin reducerea diferențelor dintre salariile acordate pentru același tip de activitate și diminuarea numărului de angajați cu salarii mici, prin flexibilizarea modelului social, dar fără a diminua solidaritatea socială. Obiectivele strategiei de la Lisabona rămân totuși destul de greu de atins, îndeosebi în privința angajării în muncă a mai multor femei și a unui număr mai mare de persoane apropiate de vârsta pensionării.

În competiția nedeclarată în materie de protecție socială din Europa, se pare că țările nordice - Danemarca, Finlanda, Suedia și Olanda, care aplică mai multe politici active pe piața muncii, stau cel mai bine. În ultimele rânduri ale clasamentului se află țările mediteraneene - Grecia, Italia, Portugalia și Spania - care intervin social îndeosebi în domeniul pensiilor și în domeniul reglementărilor salariale prin intermediul negocierilor colective.

Viciile structurale ale piețelor muncii din UE-27 par să fie principalul motiv pentru regresul economic european, ceea ce explică orientarea destul de consistentă a forței de muncă est-europene spre zona nord-americană. Se pare că cei aflați în căutarea unui loc de muncă se îndreaptă spre piețe ale muncii cât mai liberale și flexibile, eventual mai puțin reglementate deși marcate de o competiție mai accentuată. De asemenea, a crescut numărul celor dispuși să-și asume condiții mai grele de muncă, pentru a-și putea permite un standard de viață mai ridicat, dar la polul opus, și numărul celor care caută o protecție socială mai consistentă și mai multe drepturi pentru angajați.

În pofida deosebirilor radicale de opinii, în Uniunea Europeană s-a vorbit și se vorbește încă mult despre problemele sociale. Tratatul internațional ce a pus bazele Uniunii prevede, între obiectivele sale centrale, atingerea unui "înalt nivel al folosirii forței de muncă", precum și "promovarea unui nivel de trai mai bun și a unor condiții mai bune de muncă". Comisia Europeană are misiunea de a coordona varietatea de politici în privința pensiilor, folosirii forței de muncă, a inserției sociale, a luptei contra sărăciei din toate cele 27 state și de a selecta cele mai bune practici pentru a le generaliza la nivel continental.

Dincolo de relativa eterogenitate a sistemelor de protecție socială existente în diferite țări europene, în mod cert, la nivel continental (cu unele excepții precum România sau Bulgaria) s-a conturat un model social distinct, ca expresie a voinței clare, de menținere a unui nivel al bunăstării sociale decent, pentru toți rezidenții. Este vorba despre un model social ale cărui principii fundamentale sunt solidaritatea și coeziunea socială și ale cărui obiective urmăresc oferta socială de șanse egale, participarea socială și integrarea/ incluziunea socială (Păuna, 2007).

Un progres în direcția aplicării unor politici sociale cu un grad de similitudine tot mai ridicat a fost efectuat prin Cartea Verde (Green Paper) (1993) - document ce a deschis o nouă etapă în dezbaterile asupra politicilor sociale comunitare, în vederea elaborării Cărții Albe (White Paper) în anul 1994. Cartea Verde a pus în centrul atenției:

- necesitatea apropiării priorităților statelor membre în domeniul politicilor adresate pieței muncii, formării profesionale și protecției sociale;
- intensificarea preocupărilor față de creșterea ocupării forței de muncă;
- crearea premiselor unui sistem de producție bazat pe calitate;

- necesitatea unor măsuri de creștere a solidarității și integrării sociale;
- restrângerea ariilor de incidență a sărăciei și a excluziunii sociale;
- întărirea premiselor de dezvoltare a pieței unice europene;
- promovarea egalității de gen pe piața muncii;
- încurajarea dialogului social.

Cartea Albă a stabilit direcțiile de acțiune ale politicilor sociale comunitare până în anul 2000. Prioritatea numărul unu a devenit problematica muncii - perfecționarea sistemelor de educație potrivit noilor cerințe ale piețelor muncii, încurajarea unor standarde cât mai ridicate ale calității muncii și creșterea concurenței pe piața europeană a muncii. O atenție deosebită a fost acordată reformelor din sistemele cu impact demografic - sănătatea, educația, protecția familiei cu copii ș.a. Au fost adoptate programe de acțiune pe termen mediu (1995 -1997 și 1998 – 2000).

Agenda Politicii Sociale adoptată în anul 2000 a întărit rolul politicilor sociale ca factor productiv, integrându-le cu politicile economice și cu politicile de ocupare, trasând cadrul și prioritățile de dezvoltare până în anul 2005.

Accesul la serviciile de securitate socială se realizează potrivit următoarelor principii:

- imigranții au drepturi și obligații egale cu cetățenii țării gazdă;
- drepturile sociale se acordă prin contribuția la asigurările sociale în unul din statele membre;
- drepturile dobândite în țara de origine sunt menținute în țara gazdă;
- la ocuparea unui loc de muncă, imigranților li se recunoaște vechimea realizată pe un post corespunzător în țara de origine.

Reglementările comunitare privind asistarea sănătății și a securității la locul de muncă, prevăd următoarele:

- întreprinzătorii sunt obligați să ofere condiții de muncă adecvate specificului locului de muncă;
- instruirea angajaților privind normele de protecție și securitate a muncii constituie responsabilitatea angajatorului;
- autoritățile trebuie să controleze prin organisme calificate, aplicarea legislației în privința asistenței medicale și a securității la locul de muncă ;
- este de obligația patronatelor să informeze în timp util și să consulte angajații, ori pe reprezentanții acestora, în privința eventualei concedieri.

Integrarea României în piața unică europeană

Numeroase firme comerciale românești au încheiat afaceri pe piața unică europeană cu mult înainte de integrarea țării în UE. Încă din deceniile șase-șapte ale secolului trecut, când încheia primele acorduri economice cu UE, țara noastră a beneficiat de unele avantaje (de exemplu, preferințele vamale comunitare) în derularea unor activități comerciale.

România este a doua piață națională ca mărime în Europa centrală și de est. În calitate de agent activ pe piața europeană, România se bucură de mai multe atuuri reale, cum ar fi:

- o poziție geostrategică avantajoasă, aflată la intersecția principalelor rute comerciale între Europa de vest și Asia, între Europa de sud (Marea Mediterană) și Europa de nord;
- facilități de navigație fluvială și maritimă (Constanța - port la Marea Neagră; situarea pe traseul Canalului Dunăre - Rhin - Main care leagă Marea Neagră de Marea Nordului);
- forță de muncă bine calificată, numeroși specialiști în tehnologie, informatică și inginerie;
- rezerve de resurse naturale;
- suprafețe mari de terenuri agricole;
- potențial turistic generos deși slab valorificat.

Din anul 1990, România s-a angajat într-un amplu efort de reformă, pe fondul demersului de integrare în mai multe instituții și organizații internaționale - Comunitatea Economică Europeană, devenită mai

târziu Uniunea Europeană, NATO, Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, Organizația Mondială a Comerțului, Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică ș.a. Cu toate acestea, ori poate tocmai de aceea, anii '90 au însemnat pentru România o recesiune economică fără precedent în timp de pace. Au fost ani de hiperinflație, de creștere a șomajului, de explozie a sărăciei, pe fondul restructurării macro economice.

Acordul de comerț, cooperare comercială și economică dintre țara noastră și UE a fost semnat în anul 1990, România accesând asistența financiară acordată prin Programul PHARE din anul 1991.

Negocierile privind asocierea României la UE au început în anul 1992 și s-au finalizat prin parafarea Acordului European de la Bruxelles. Parlamentul României a ratificat Acordul European de asociere la UE în 1993, iar la 1 februarie 1995 acesta a intrat în vigoare, instituind asocierea României la UE. Pe plan economic, asocierea României la UE a însemnat crearea unei zone de liber schimb comercial, de cooperare economică și financiară, în sprijinul restructurării economiei românești, în acord cu principiile economiei de piață, ale eficienței economice și profitabilității. De exemplu, în anul 2002 ponderea țărilor Uniunii Europene în exportul României era de 67,1% față de 33,9% în anul 1990.

În anul 2005, UE constituia destinația a 67,6% din exporturile României – două țări din UE deținând primele locuri: Italia (cu 19,2%), Germania (cu 14,0%). În anul 2005, UE a continuat să fie principalul furnizor de mărfuri pentru piața românească, pe care o aproviziona în proporție de 62,2 % (Italia - 15,5%, Germania - 14%, Franța - 6,7%).

Perioada 2000-2008 a marcat o oarecare recuperare economică, ritmul mediu anual de creștere fiind de peste 6%. În perioada 2003-2008, după mai multe decenii de austeritate, România înregistra o majorare sensibilă a consumului și a investițiilor. Îmbunătățirea mediului de afaceri, efectele introducerii cotei unice de impozitare și atitudinea pozitivă a partenerilor străini față de România pe fondul aderării la NATO și UE au condus la atingerea unui volum record de investiții străine directe. Între anii 2005-2008, investițiile străine directe s-au cifrat la aproximativ 28 miliarde de euro, adică mai mult de jumătate din totalul investițiilor străine din ultimii 20 de ani. Comerțul exterior a înregistrat creșteri cantitative și calitative mari. Valoarea schimburilor comerciale ale României a înregistrat ritmuri de creștere anuală de peste 10%. În 2008 a fost înregistrat un vârf al comerțului exterior - 90 miliarde de euro (din care circa 34 miliarde export). Principalii parteneri comerciali ai României din ultimul deceniu au fost Germania, Italia, Franța, Rusia, Turcia, Ungaria, Olanda, Marea Britanie, Austria. Ponderea țărilor UE în comerțul exterior al României a atins cam 70%.

În contextul crizei financiare globale declanșate în anul 2008, s-au produs reduceri masive ale fluxurilor comerciale și de credit spre România, 2009 și 2010 fiind ani de recesiune. România a înregistrat scăderi ale PIB de aproximativ 7% în 2009 și 2% (estimare) în 2010. Fenomenul a fost însoțit de o creștere a deficitului bugetar și a numărului de șomeri. Investițiile străine directe au înregistrat de asemenea o scădere în 2009, ridicându-se la aproximativ 4,5-5 miliarde euro (cam jumătate din nivelul aferent anului anterior).

Ca efect al desființării multor industrii autohtone însă, structura exporturilor românești a fost dominată de produsele industriei ușoare, în special ale celei textile. În anul 2005, ponderea la export a acestora era, ca și în 2004, de 19%. Mărfurile din categoria mașini sau echipamente electrice și mecanice au reprezentat, în anul 2005, doar 17,7% din exporturi (Comerțul exterior al României, MAE, 2010). Peste 70% din exporturile României spre UE au constituit operațiuni de tip Lohn (activități comerciale de conjunctură, în general neavantajoase pentru exportator - forță de muncă ieftină, TVA relativ redus). De regulă, când conjunctura economică generală se schimbă, asemenea oportunități de export devin extrem de volatile.

Pe plan politic, asocierea României la UE a însemnat crearea cadrului instituțional menit să facă posibil dialogul dintre România și Comunitatea Europeană, după ce Acordul European de asociere a României la UE a stabilit principiile de bază menite să pregătească România în vederea aderării. Dintre principiile respective sintetizăm următoarele:

- stabilirea pentru România, a unei perioade de tranziție la economia de piață de 10 ani, împărțită în două etape - Consiliul de asociere urmând să examineze aplicarea măsurilor pentru prima parte a prevederilor Acordului, în vederea trecerii la a doua etapă ;
- stabilirea rolului UE în asistarea tranziției din România în prima etapă și a obligațiilor de implementare a transformărilor ce au revenit României pentru a doua etapă a tranziției ;

- angajamentul părților de a se abține de la introducerea de reglementări în contradicție cu prevederile Acordului până la intrarea acestuia în vigoare;
- acțiunea de comun acord cu UE a României, pe perioada de tranziție, în funcție de situația existentă în diverse sectoare, în scopul transformării economiei românești într-o economie de piață funcțională;
- ✓ crearea între părți a unei zone de comerț liber, prin eliminarea reciprocă și treptată a obstacolelor ne/tarifare existente. Reglementările respective se referă la produsele industriale (exceptând pe cele siderurgice și textile) și la produsele agricole de bază. Pentru unele produse, acordul conține prevederi speciale. În realizarea zonei de comerț liber s-a procedat la eliminarea asimetrică a barierei vamale - țara noastră beneficiind de o perioadă mai lungă pentru deschiderea pieței sale la importurile din UE (până la sfârșitul celei de-a doua etape a tranziției), în condițiile în care UE a eliminat taxele vamale și îngrădirile cantitative până la sfârșitul primei etape a tranziției;
- ✓ alinierea treptată a standardelor financiare și juridice românești la normele comunitare și legarea cursului leului de euro ; organisme centrale precum Banca Națională, Curtea de Justiție ș.a. aveau să capete atribuții similare cu instituțiile corespondente din țările comunitare; transformarea în acord cu legislația comunitară a legislației economice și din alte domenii, prin proiectele de lege nou adoptate specificându-se explicit acest tip de conformitate ;
- ✓ restructurarea sectoarelor economiei prin eliminarea industriilor nerentabile, modernizarea agriculturii și implicit, restructurarea populației ocupate, în vederea apropierii de structura ocupării din țările UE (în jur de 20-30% în industrie, 10% în agricultură, și 60-70% în servicii). Descentralizarea sectorului de stat și crearea de întreprinderi mici și mijlocii prin extinderea privatizării în economie.

În deceniul tranziției, România a beneficiat prea puțin de asistența financiară nerambursabilă și chiar rambursabilă, din partea UE sau a țărilor din UE, în vederea accelerării reajustării structurale a economiei. Prin Acordul European, asistența financiară din partea UE a fost evaluată periodic în funcție de capacitatea de absorbție a economiei românești, de progresul înregistrat pe linia construcției economiei de piață și a restructurării economice. Creditele acordate de UE au fost coordonate cu finanțarea din partea altor state din G-24, FMI, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare. Acordarea creditelor în cadrul asistenței financiare europene s-a efectuat pe baza documentației prezentate de România, din care a rezultat oportunitatea investiției, modul de derulare a investițiilor, eficiența economică și eficacitatea socială a acestora. Principiile asocierii la UE au fost formulate, cel puțin teoretic, în concordanță cu interesele naționale ale României. Integrarea europeană avea să fie fundamentată pe respectarea suveranității naționale, a demnității și drepturilor omului. Primirea creditelor pentru restructurare a fost însă sistematic condiționată de angajarea anumitor politici economice și sociale, care au dus la costuri sociale și economice tot mai mari suportate de populația majoritară (restrângeri sau chiar desființări ale unor obiective sociale - școli, spitale, obiective social-economice nu întotdeauna nerentabile, desființarea sau diminuarea unor beneficii ale protecției sociale, desființarea posturilor de jandarmerie din rural în condițiile în care infraționalitatea națională a atins cote alarmante, privatizarea unor obiective de interes național în avantajul achizitorilor și nu prin licitații deschise, transparente ș.a.m.d.). Cât despre susținerea costurilor sociale ale tranziției din România, contribuțiile nerambursabile ale UE au fost aproape modice în raport cu ceea ce ar fi trebuit să fie (date fiind dimensiunile protecției sociale practicate în celelalte țări în tranziție). Iată de ce sectorul social al României se află astăzi într-un proces de descompunere accentuat, sub ochii nepăsători ai Occidentului (în speță FMI).

În asemenea condiții, datoria externă a României s-a triplat în intervalul 2008-2010. La începutul anului 2011, aceasta era de **90 miliarde euro, din care:**

- 18 miliarde euro pe termen scurt (sub un an) ;
- 72 miliarde euro pe termen mediu și lung.
- BNR avea o rezervă internațională de 36 miliarde euro, adică dublul datoriei scadente în 2011, dar jumătate din datoria scadentă în acest deceniu. Emisiunea monetară (banii care circulă pe piață) era de 50 miliarde lei (12 miliarde euro) fiind complet acoperită în valută.

- Datoria privată era de 63 miliarde euro (adică 70 % din datoria totală), din care:
- 23 miliarde euro - datoriile sectorului bancar ; datoria băncilor a scăzut, de la 26 miliarde euro la sfârșitul anului 2009, la 23 miliarde la sfârșitul lui 2010 (un sfert din datoria totală a României) ;
- 40 miliarde euro - obligațiile contractate de sectorul real al economiei (producție de bunuri, servicii) ; din aceștia, 10 miliarde trebuie achitați în anul 2011. La acest capitol se găsește de fapt, preponderent problema finanțării deficitului de cont curent al României.
- **Problema României este însă că, în timp ce sumele împrumutate de țări ca Cehia, Polonia, Slovacia, sau Ungaria au fost investite masiv în producție (amortizarea lor fiind sigură și rapidă), România, la fel ca Bulgaria și țările baltice, și-a plasat banii în comerț, credite-bănci și afaceri imobiliare, adică în domeniile cele mai afectate de criză⁴.**

Pe măsură ce legislația privind piețele diverselor bunuri și servicii din România s-a aliniat la legislația pieței unice europene, țara noastră a resimțit consecințele apartenenței la Comunitatea Europeană în tot mai numeroase domenii ale vieții social-economice. Europeanizarea României s-a produs nu numai prin adoptarea anumitor reglementări și modele europene în viața economică sau socială, ci și prin transferul unor competențe politice dinspre nivelul național, spre cel comunitar, sau prin participarea, în cadrul UE, la procesele decizionale colective.

După cum se știe, populația României a manifestat o largă deschidere față de ideea aderării României la UE, românii asociind ideea de prosperitate cu apartenența la UE. Și într-adevăr, influențele europene ar fi putut genera mai multă prosperitate în România (pentru o pătură subțire a populației, chiar au generat), dar este greu de spus în ce măsură unele beneficii au fost resimțite și la nivelul populației majoritare. O certitudine totuși există. După 1990, sărăcia din țara noastră a atins cote fără precedent, procesul de reformă fiind asociat cu regresul și descompunerea socială, cu șomajul prin desființarea a numeroase obiective economice și sociale de înalt interes general (tot ce funcționa cu pierderi, dar și tot ce împiedica piața vest-europeană să realizeze mari profituri pe piața din România), cu insecuritatea socială (prin caracterul simbolic al protecției sociale) și pierderea unor drepturi câștigate în ani mulți de muncă și sacrificii. Tematica înaltelor costuri sociale ale tranziției economice din România, ca urmare a protecției sociale modice, au reținut atenția analiștilor sociali și politici vreme de două decenii, nu mai puțin fiind de actualitate în prezent, când criza actuală, mai devastatoare decât tranziția a cutremurat statul din temelii.

Dintre practicile și modelele europene pe care țara noastră ar fi fost de dorit să le asimileze mai rapid amintim: un climat politic și economic intern mai transparent și mai stabil; un nivel de predictibilitate mai ridicat al mediului economic; o voință politică mai decisă de a stimula competitivitatea pe piața internă; o orientare socială cu adevărat autentică, bazată pe recunoașterea importanței decisive a factorului capital uman în orice demers de dezvoltare socială; în elaborarea unor politici economice mai inteligente, în mai mult discernământ în desființarea unor obiective economice de importanță națională, în simplificarea fiscalității, în diminuarea corupției și asimilarea unor tehnologii de producție superioare calitativ în vederea diminuării costurilor de producție în marile industrii (energetică, transporturi, infrastructură ș.a.).

Cererea de aderare a României la UE a fost depusă în anul 1995, fiind a treia dintre cele 10 care s-au depus atunci : Ungaria, Polonia, Slovacia, Letonia, Estonia, Lituania, Bulgaria, Cehia, și Slovacia. Împreună cu cererea de aderare, țara noastră a mai depus două documente de susținere a cererii : Strategia națională de pregătire a aderării la UE și Declarația de la Snagov, semnate de șefii partidelor parlamentare. Primirea României în UE a fost totuși amânată până în anul 2007, având loc nu în al patrulea ci în al cincilea proces de extindere al Uniunii. Motivele amânării au vizat, din nou, interesele economice ale statelor UE și nu interesele României, care până la momentul respectiv suportase un regim de austeritate fără precedent în experiența altor europeni care au aderat la UE.

Pentru derularea procesului de aderare au fost create în România următoarele instituții:

- Comitetul Interministerial de Integrare Europeană, condus de primul ministru ;
- Departamentul pentru Integrare Europeană din cadrul guvernului ;

4 <http://cursdeguvernare.ro/datoria-externa-a-romaniei-cine-si-cat-datoreaza-care-si-cand-plateste.html>

- alte compartimente specializate la nivelul ministerelor și administrației publice locale;
- Comisia comună pentru integrare economică a celor două Camere ale Parlamentului ;
- un departament specializat pentru armonizarea legislativă în cadrul Consiliului Legislativ, cu atribuții în îndeplinirea Programului Național de armonizare a legislației românești cu legislația comunitară;
- centre de informare și documentare asupra relațiilor cu UE.

În același scop, a fost inițiat un Program Național de pregătire a specialiștilor în domeniul integrării. Concepția pe care avea să se bazeze procesul integrării economice viza în esență:

- reglementările juridice ce definesc drepturile și obligațiile părților și cadrul în care se pot dezvolta relații economice între parteneri;
- reglementarea activităților din cadrul economiei de piață liberă;
- punerea în valoare a factorilor de producție și a capacității de inițiativă a liberilor întreprinzători ;
- armonizarea interdependenței dintre politicile macroeconomice de nivel național și european, în sensul extinderii liberei inițiative;
- fundamentarea unor noi modele de cooperare economică ;
- etapizarea procesului de integrare economică a pieței românești în piața unică europeană.

Obiectivul fundamental teoretic al Programului Economic Național de Dezvoltare pe termen mediu (1997 - 2000) l-a constituit creșterea economică susținută, care să permită reducerea decalajului de dezvoltare economică al României față de Uniunea Europeană.

Tot ce s-a realizat în practica economică însă, a fost doar o ajustare nemiloasă și masivă, sistematic nefundamentată economic a producției industriale autohtone, care a lăsat o mare parte a populației fără locuri de muncă. Și totul s-a făcut sub lozinca restructurării economice pentru a realiza economia de piață liberă. Procesele de privatizare au fost orientate cu precădere spre ramurile unde interesele capitalului străin au adus mari profituri informale agenților direcți implicați în procesele de privatizare, fără ca cineva să reprezinte cu adevărat și interesul național. Toate acestea au transformat economia și piața din România în vorbe goale, adică într-o economie și o piață extrem de avantajoase și profitabile pentru oamenii de afaceri vest-europeni. Astfel s-au creat condițiile exodului masiv al forței de muncă românești spre țări care aveau cu adevărat economie. Pentru cei care nu au putut emigra dar nu au avut nici ceva oportunități de tipul celor ale clientelei politice a celor aflați la putere, sărăcia a devenit o certitudine pe termen lung.

Efectele integrării României în UE au fost resimțite deplin în perioada de pre-aderare, după aderarea din 2007, dar este resimțită și în prezent, când bugetul de stat al României nu-și mai poate desfășura funcțiile deoarece sursa lui de alimentare – economia națională – abia dacă mai respiră deoarece nu prea mai există. În toate sondajele de opinie realizate în anul 2010, populația României afirmă în proporții covârșitoare, că țara se îndreaptă într-o direcție greșită. Instabilitatea politică din România nu poate consolida mecanismele teoretice, simbolice, ale unei piețe nebazate cu adevărat pe o economie autohtonă viabilă. Administrația publică centrală nu mai este în măsură să asigure aplicarea legilor adoptate, unele dintre ele fiind chiar invalidate ori declarate neconstituționale. Sectorul financiar a devenit din ce în ce mai incapabil să-și asume riscul de intermediere financiară și ca urmare activitățile bancare și-au diminuat dramatic activitățile și profiturile. Pe piața din România, agenții pieței unice europene se bat de fapt cu ei înșiși, deoarece românii ori sunt plecați din țara lor, ori sunt prea săraci ca să mai însemne ceva pentru concurența europeană.

Cît despre investițiile străine din România, acestea au devenit extrem de reduse din mai multe motive : În primul rând, lumea vest-europeană nu a ieșit cu adevărat din recesiune. Apoi, mediul fiscal și cel juridic din România practică politici haotice, și sunt încă insuficient de predictibile și stabile. Instabilitatea politică și socială au și ele rolul lor nefast în gradul de atractivitate redus al României față de investitorii străini.

În concluzie, nivelul real de integrare a României în viața economică a UE este relativ scăzut, iar expunerea și mai largă a economiei românești la exigențele și presiunile concurențiale ale pieței unice europene nu va face decât să zdrobească definitiv și puținii agenți economici care mai există în

România. Cât despre populația majoritară care a fost sărăcită atât de tranziție cât și de criza actuală, ce s-ar mai putea spune ? Decât că din păcate, s-a dovedit că, oricât de rău ar duce-o întotdeauna se poate și mai rău.

Dincolo de toate acestea însă, se pare că Uniunea Europeană reprezintă totuși, o piață deosebit de importantă pentru exporturile și importurile românești, de vreme ce, după anul 1990, România aproape a renunțat sau a trecut în uitare alte zone de comerț ale lumii. În mod cert, potențialul real al marilor piețe ale Uniunii Europene, altele decât Italia și Germania (care în anul 2002, asimilau cam 60% din exporturile românești în UE) a rămas insuficient valorificat. Acesta este doar unul din motivele pentru care, la marea majoritate a produselor exportate și importate, poziția României în cadrul comerțului cu UE este extrem de modestă.

Aspirații europene ale modelului social românesc

În ultimii 20 ani, România a suportat modificări radicale ale profilului dezvoltării sale sociale. Transformările respective au decurs din schimbarea orientării politice a partidelor aflate la putere și implicit, a modalităților de finanțare a sectorului social.

În pofida integrării în Uniunea Europeană, România de astăzi nu dispune de un model social cu adevărat european, decât poate prin aspirațiile populației majoritare. Aceasta după ce timp de două decenii, România a alocat dezvoltării și protecției sociale mai puțin de jumătate din fondurile pe care, cu excepția Bulgariei, orice alt stat european le cheltuie în acest scop. Aparatul social al României nu este rezultatul unui proces coerent de gândire, pus în serviciul unui demers de dezvoltare socială susținut și bine gestionat, ci este mai curând, ceea ce a mai rămas după un îndelung interval (două decenii) de scindare, destructurare și demolare haotică. Schemele de finanțare orientate spre protecția socială a unor categorii de populație defavoritate pe piața muncii, ca și rețelele de servicii sociale existente (sănătate, educație, asigurări sociale, asistență socială), ar putea fi reunite doar virtual sub sigla unui model social, deoarece acestea nu au fost niciodată gândite, proiectate sau gestionate în calitate de componente complementare, funcționând după o logică intrinsecă, dar multiplu articulată și armonizată prospectiv cu trebuințele sociale. Aceasta deoarece atât schemele de finanțare cât și rețelele de servicii sociale existente până în prezent, s-au dezvoltat în timp, autonom, adesea din spirit de imitație al instituțiilor din alte țări (tabelul nr.1).

Tabelul nr.1 Modalități de finanțare a politicilor sociale din România, în anii tranziției, comparativ cu țările Uniunii Europene

Tipul beneficiului	Modalitatea de finanțare		
	Contributivă (prin cotizații sociale)	Universală (din impozite)	Mixtă
Pensii	Olanda, Italia, M.Britanie, Portugalia, Spania, România	-	Danemarca, Germania, Luxemburg, Suedia, Finlanda, Austria, Grecia, Belgia, Irlanda, Franța
Indemnizații de șomaj	Olanda, Italia, Portugalia, Spania, România	-	Danemarca, Luxemburg, Germania, Franța, Suedia, Finlanda, Austria, Belgia, Grecia, Irlanda, M. Britanie
Indemnizații concedii de boală și maternitate	Suedia, Austria, Germania, Olanda, Italia, Portugalia, Spania, România	Danemarca	Franța, Belgia, Finlanda, Irlanda, Luxemburg, Marea Britanie, Grecia
Indemnizații concedii pentru	Suedia, Austria, Germania, Olanda, Italia, Portugalia,	Marea Britanie	Austria, Belgia, Irlanda, Luxemburg, Grecia

accidente de muncă și boli profesionale	Spania, Danemarca, Franța, Grecia, Finlanda, România		
Alocații familiale	Italia, Portugalia	Suedia, Germania, Olanda, Irlanda, M. Britanie, Spania, Danemarca, Finlanda, România	Franța, Austria, Belgia, Luxemburg, Grecia
Servicii de sănătate	Germania, Olanda, Italia, România	Danemarca, Suedia, Finlanda, M. Britanie, Portugalia, Spania	Franța, Austria, Belgia, Irlanda, Luxemburg, Grecia

Sursa: MISSOC, European Comission, 2000, preluare din I.Mărginean (coord), 2001, Analiza comparativă a finanțării politicilor sociale: România - țări în tranziție – țările UE, Studiu ICCV - CASPIS, București

Se remarcă specificul preponderent contributiv al modalităților de finanțare a politicilor sociale din România comparativ cu alte țări europene.

Deși, cu un prilej sau altul, analiștii sociali (nu politicienii) au lansat semnalul necesității de a (re)gândi, (re)proiecta și finanța mai consistent dezvoltările din sfera socială, pe baza unui buget social unificat și cvaziautonom (deschis față de potențialul aport de resurse de la alte capitole ale cheltuielilor publice, dar închis față de eventuala deturnare a fondurilor sale spre alte scopuri publice), pe baza unui proiect de dezvoltare pe termen lung, de regulă, asemenea idei au fost ignorate.

Desigur, în majoritatea țărilor există decalaje, mai mari sau mai mici, între aspirațiile sociale și practicile curente ale aparatului politic sau economic. În cele din urmă, probabil acesta este chiar ingredientul cheie al progresului social. Totuși, când decalajele respective sunt mult prea mari – așa cum este cazul în România –calitatea vieții este profund afectată, iar încrederea populației în dobândirea unei bunăstări viitoare, încrederea în instituțiile publice, coeziunea socială ș.a. lasă mult de dorit.

România anilor 1990-2010, în pofida mediatizării obsesive a problematicii sale sociale, și-a gestionat modic dificultățile sociale (comparativ cu celelalte țări europene), mobilizând spre acest obiectiv doar un minimum de resurse economice, chiar și în numeroasele momente de criză acută, când diverse categorii de lucrători și-au strigat în stradă suferințele și dificultățile. În prezent, după 20 de ani de reformă economică, România alocă 12% din PIB pentru cheltuielile sociale în timp ce media europeană este de 31,9%, fapt ce ne clasează pe ultimul loc în Uniunea Europeană (Dan Mircea Popescu, 16.12.2010, ședința comună a Comisiilor de Muncă și Sănătate din Camera Deputaților și Senat). Ori, este un fapt larg cunoscut, nu se pot obține rezultate bune nici în economie și nici în alte sectoare, câtă vreme domeniul social este tratat pe principii minimale, iar pe unele dimensiuni este ignorat sistematic.

Iată de ce, în pofida integrării sale europene, România deține un loc modest în topul națiunilor realizat de PNUD, în ceea ce privește indicele dezvoltării umane pe anul 2010. Primele 10 națiuni sunt Norvegia, Australia, Noua Zeelandă, Statele Unite, Irlanda, Lichtenstein, Olanda, Canada, Suedia și Germania. Țări care multă vreme au fost foarte apropiate de România, precum Ungaria sau Polonia, au intrat deja în categoria de dezvoltare umană de top sau în “grad foarte înalt de dezvoltare” - Ungaria (rangul IDU 36), Polonia (r.IDU 41). România (r. IDU 50) și Bulgaria (r.IDU 58) se află situate în a doua categorie de țări, împreună cu Serbia (r.IDU 60) și Ucraina (r.IDU 69).

Este adevărat, la nivelul mediei sociale, în anul 2010, românii trăiau cu 4 ani mai mult decât în 1990, atingând vârsta de 73,2 ani. În ceea ce privește mărimea venitului național brut pe locuitor însă, în anul 2007, România încă ocupa ultimul loc în UE(27). Acest indicator a crescut puțin după anul 2005, de la 8.940 dolari internaționali (PPP) pe locuitor, în anul 2005, la aproximativ 10.980 dolari internaționali (PPP) pe locuitor în anul 2007(World Bank, 2008).

În ceea ce privește accesul populației la educație, în anul 1990 așteptările privind anii medii de școlarizare erau de 12,5 ani, în timp ce media efectivă a anilor de studiu era 9 ani. În anul 2010, când se preconizau în medie 14,8 ani de școală, românii au efectuat în medie doar 10,6 ani.

Proporția parlamentarilor femei este de 10% în România, iar 84% dintre femeile adulte au absolvit un liceu sau o facultate, comparativ cu 91% dintre bărbați. Participarea femeilor pe piața muncii era de 555, față de 715 pentru bărbați, în anul 2010. În România, 24/100.000 de femei încă mor când nasc un copil, iar rata de fertilitate în rândurile adolescentelor este deosebit de ridicată - 31 la mie (UNDP, 2010).

România are un indice al dezvoltării umane de 0,767 și se situează pe locul 50 între 169 de țări. În ultimii 20 de ani, IDU al României a crescut relativ lent, cu 12% (creștere anuală de 0,5%), de la 0,688 în 1990 la 0,767 în 2010.

Este drept, în ultimele două decenii, țările sărace au realizat progrese mai rapide în dezvoltarea umană decât cele bogate – aceasta deoarece dincolo de un anumit prag, progresele în dezvoltarea umană se produc mai lent și se realizează cu costuri mai mari. În acest Raportul UNDP, secretarul general al ONU, Ban Ki-moon, declara: "Rapoartele asupra dezvoltării umane au schimbat modul în care vedem lumea... Am învățat că, deși creșterea economică este foarte importantă, ceea ce contează în cele din urmă este folosirea veniturilor naționale pentru a acorda tuturor oamenilor o șansă la o viață mai lungă, mai sănătoasă și mai productivă" (UNDP, 2010).

Studiul respectiv arată însă și faptul că țările din Europa de Est și Asia Centrală au înregistrat cele mai modeste nivele de creștere a dezvoltării umane comparativ cu anul 1970, în ciuda faptului că a existat un progres semnificativ în ultimii 10 ani.

În cazul României, ezitățile deosebit de costisitoare economic și social, din primii zece ani ai tranziției au provenit în mod clar, atât din retragerea tacită a sprijinului țărilor vestice față de tranziția din România, cât și din vidul evident de conștientizare și asumare a responsabilității de către politicienii autohtoni, în ceea ce privește consecințele pe termen lung ale unui proces de tranziție extrem de dur, asistat economic la nivel minimal. Terapia de șoc inițiată de guvernul Ciorbea, în anul 1996, fiind complet lipsită de orizont, a produs pierderi sociale masive, fiind aplicată pe un organism social aproape epuizat, îndelung încercat în ultimul deceniu de dictatură socialistă cât și în primii ani '90. Loviturile devastatoare date capitalului social românesc, prin deciziile politicienilor autohtoni, au fost agravate, prin intervențiile în plan social, ale unor instituții internaționale precum Banca Mondială sau Fondul Monetar Internațional - larg reputeate pentru dezastrele sociale pe care le-au indus prin politicile lor, în numeroase țări ale lumii (Stiglitz, 1999).

Rolul preponderent al politicilor sociale adoptate în România după anul 1989, a fost acela de contributor la asigurarea unei minime subzistențe, pentru o populație din ce în ce mai larg afectată de extinderea și adâncirea fenomenului sărăciei. Dacă cele mai multe dintre țările central și est europene, au reușit, să se apropie semnificativ de modelul Europei Occidentale în materie de politici și protecție socială (R.Cehă, Slovenia, Slovacia, Polonia, Ungaria) – îndeosebi ca urmare a adoptării unor politici de puternică susținere a sectorului social, în special în faza de declanșare a procesului de tranziție - România dimpotrivă, tocmai când ar fi avut mai multă nevoie de susținere în sectorul social, a optat pentru retragerea progresivă a statului din domeniu (sub presiunile impunerilor realizate de Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional) și adoptarea unui quantum minimal în domeniul finanțării serviciilor publice și sociale (tabelul nr.2).

Tabelul nr.2 Ponderea cheltuielilor sociale în PIB (țări în tranziție)

Anul/țara	Bulgaria	R.Cehă	Polonia	Romania	Ungaria	Media țărilor în tranziție
1989	20,3	21,5	20,2	14,2	22,5	20,4
1994	21	25,5	29,4	15,5	32,9	26,5
1999	18,2	28,8	25,9	18,2	20,2	23,4

Sursa: Analiza comparativă a finanțării politicilor sociale: România - țări în tranziție – țările UE, I.Mărginean (coord.), Studiu ICCV - CASPIS, București 2001; pentru Ungaria 1999, calculat pe baza datelor din Transition Report, EBRD, 2000, Government Finance Yearbook, IMF, 2000

Mai mult, pe un asemenea fond de vulnerabilitate socială mărită, statul român a declanșat și o serie de reforme sectoriale majore în domeniul asigurărilor sociale, sănătății publice, educației și asistenței sociale – procese care – din cauza lipsei cronice de resurse, se află în curs de derulare și în prezent, ceea ce mărește indefinit dificultățile, tensiunile și stresul general. O expresie elocventă a acestor dificultăți din domeniul dezvoltării sociale, reiese și din faptul că România, în ultimii ani ai tranziției, ajunsese pe ultimul loc, între țările central și est europene, în materie de dezvoltare umană după (tabelul nr.3).

Tabelul nr.3 Dinamica indicelui dezvoltării umane, în câteva țări central și est europene în intervalul 1990 – 2003

Țara	Rangul IDU	Anul 1990	Anul 1995	Anul 2000	Anul 2003
Rep.Cehă	31	...	0,843	0,857	0,874
Ungaria	35	0,807	0,812	0,843	0,862
Polonia	36	0,785	0,816	0,843	0,854
Bulgaria	55	0,749	0,772	0,794	0,804
Romania	64	0,772	0,768	0,773	0,792

Sursa: Human Development Report 2005, UNDP

În pofida numeroaselor semnale lansate de analiștii sociali, masivul proces de derivă socială punctat cu numeroase momente de criză acută, a continuat și după anul 2000, fiind exacerbat în ultimii doi ani de criză. În anii 90, ca și în prezent, în România ne confruntăm cu unul dintre cele mai ridicate grade de diferențiere (polarizare) a veniturilor populației, la nivelul țărilor membre și candidate la UE-28 (în evaluare fiind inclusă și Turcia) (Alber, Fahey, 2004). În timp de quartila 1 a populației (25 % dintre gospodăriile - cu cele mai mici venituri) deținea doar 8,1 % din totalul veniturilor, ultima quartilă dispunea de 48,8 % din acestea. O polarizare mai mare a veniturilor în cadrul țărilor europene exista numai în Marea Britanie și Irlanda. Așadar, deși România se situa pe penultimul loc, în urma celorlalte 26 țări membre sau candidate la UE (cu doar 79 euro venit lunar pe membru de gospodărie), fiind urmată de Bulgaria, polarizarea veniturilor era de cel mai înalt nivel.

Abia în luna aprilie 2001, la inițiativa PNUD, cu colaborarea Guvernului României și a numeroase instituții și organizații din țară și din străinătate, a fost înființată Comisia Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale (CASPIIS), care a avut ca prim produs, un document de larg impact (cel puțin potențial) pentru limitarea impactului social al sărăciei din România. Planul Național Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale (PNAinc), adoptat de Guvernul României în anul 2002, declara intenția Guvernului de atunci de a iniția creșterea eficienței sectorului social, printr-o dezvoltare socială armonioasă și sustenabilă, prin incluziunea socială a tuturor cetățenilor. Acest document a fost elaborat pe baza celor patru mari obiective-direcții de acțiune stabilite de Consiliul Europei la Conferința de la Nisa (Franța, anul 2000), reușind să sistematizeze masiv gândirea socială în jurul obiectivului general al restrângerii impactului social al sărăciei și eradicării sărăciei extreme. Documentul releva importanța specială a creșterii ponderii cheltuielilor sociale la 25 % din PIB și trasa principalele direcții de acțiune în vederea asanării domeniului social:

- necesitatea creșterii ponderii programelor active în domeniul ocupării în vederea extinderii economiei sociale;
- eliminarea progresivă a fragmentării programelor sociale;
- creșterea calității serviciilor, inclusiv prin elaborarea de standarde minime de calitate și dezvoltarea unui sistem de monitorizare a calității;
- reducerea programelor sociale excesiv de scumpe în raport cu rezultatele.

Planul elaborat de CASPIIS enunța 19 principii pentru construirea unei societăți prospere și incluzive, care dacă ar fi puse în practică, am fi putut depăși o bună parte dintre problemele și dificultățile sociale cu care ne confruntăm în prezent. Între principiile enunțate, amintim: principiul activizării (eliminarea pasivității și a resemnării prin reabilitarea capacităților de funcționare socială, prin reinsertia în sistemul de activități economice, prin stimularea participării la viața publică ș.a.),

principiul responsabilizării (fiecăruia și a tuturor, pentru problemele celorlalți, complementar cu responsabilizarea colectivității față de propriile probleme și față de dificultățile cu care membrii săi se confruntă), principiul suportului social ca instrument al incluziunii sociale, principiul diversificării formelor de suport sub formă de pachete complementare, principiul abordării integrate a sistemului de protecție socială, principiul suportului personalizat, deplasarea accentului de la tratare la prevenire, principiul abordării incluzive: suport pentru cei în dificultate, simultan cu dezvoltarea societății prezente într-o societate incluzivă, evitarea discriminării celor mai puțin săraci în favoarea celor mai săraci, principiul investiției în dezvoltarea socială și umană, îmbinarea politicii economice cu cea socială, principiul folosirii integrale a resurselor de dezvoltare, promovarea unei culturi a eficienței în politica socială, principiul promovării valorii muncii ș.a.m.d. Planul CASPIS analizează succint factorii de risc ai dezvoltării sociale, enunțând strategia reformei - ca factor de risc, criza utilităților publice - ca o nouă sursă de sărăcire a populației, agricultura - ca factor major de restrângere a creșterii economice și sistemul de pensii - ca factor major de risc fiscal. Deși din perspectivă conceptuală și chiar metodologică CASPIS a elaborat o serie de materiale, documente și publicații deosebit de valoroase, totuși, impactul său în practica socială a fost minoră. Se pare că inițiativele sociale de o asemenea înălțime a aspirației sunt inevitabil sortite eșecului într-o țară sfâșiată de instabilitate și rivalități politice exacerbate la fiecare început de ciclu electoral.

În concluzie, în prezent, regimul bunăstării sociale promovat de România nu poate fi asimilat vreunui tip de regim al bunăstării de tip european (nici măcar est-european), deoarece acesta - cel puțin în ceea ce privește nivelul finanțării protecției sociale - prezintă mult prea multe similitudini cu sistemele de protecție socială de tip neo-liberal sau nord-american.

Bibliografie

Alber J., Fahey T., 2004, Perception of living conditions in an enlarged Europe, European Commission

Allen C., Gasiorek M., Smith A. (1998), European Single Market: How the programme has fostered competition, Economic Policy, 441-486.

Bertolo G., Boeri T., Nicoletti G., eds., 2001, Welfare and Employment in a United Europe, Cambridge Mass : MIT Press

Bottasso A. and Sembenelli A. (2001), Market power, productivity and the EU Single Market Programme: Evidence from a panel of Italian firms, European Economic Review, vol. 45, 167-186.

Ferrera M., 1998, The Four Social Europe: between Universalism and Selectivity, în Rhodes and Meny eds.

Mărginean I. (coord), 2001, Analiza comparativă a finanțării politicilor sociale: România - țări în tranziție - țările UE, Studiu ICCV - CASPIS, București, MISSOC,

Păuna C., Albu L., Stanciu M., Vasile V., Pavelescu F., 2007, Modelul social european. Implicații pentru România, Institutul European Român

Poenaru M., Molnar M., 2002, Dimensiunea socială a Uniunii Europene, Ed.Societatea Română de Economie, Economica IRLI, anul XI

Sapir A., (coord.), 2003, An Agenda for a Growing Europe, Making the EU Economic System Deliver, Brussels

Stanciu M., 2007, Politici sociale și globalizare în țările europene, Revista Calitatea Vieții XVIII, nr.1-2

Stiglitz J.A., 1999, Whither Reform ? Ten Years of the Transition, în Rosca A., "Fondul special, o aberație fiscală", în "Capital" nr.40 din Octombrie

*** Comerțul exterior al României, 2010, MAE, <http://tokyo.mae.ro/index.php?lang=ro&id=23874>)

***Internal Market: a decade without frontiers has transformed Europe - but it is only the start, Brussels, 7.01.2003, MEMO/03/2 și <http://ec.europa.eu/10years>, sau <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/7&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

*** International cooperation at a crossroads: Aid, trade and security in an unequal world, Human Development Report 2005, UNDP

*****The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development, Human Development Report 2010 - 20th Anniversary, UNDP**

*****World Development Indicators, World Bank, 2008**

<http://www.capital.ro/detalii-articole/stiri/integrare-cu-costuri-mari-pe-piata-unica-europeana-a-energiei-141676.html>

<http://cursdeguvernare.ro/datoria-externa-a-romaniei-cine-si-cat-datoreaza-care-si-cand-plateste.html>

http://ec.europa.eu/romania/news/articole_si_dialoguri/art_piata_unica_ro.htm

http://www.europainfo.ro/uniunea-europeana/politicile-uniunii-europene/policita_ociala.html